

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

факультет політичних наук

(повне найменування інституту, назва факультету)

кафедра соціології та політології

(повна назва кафедри)

«Допущено до захисту»

В. о. завідувача кафедри соціології та
політології

_____ Л. В. Броннікова
“ _____ ” _____ 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

бакалавр

(ступінь вищої освіти, спеціальність)

зі спеціальності: _____

052 Політологія

(шифр і назва спеціальності)

на тему: «Державний тероризм як різновид міжнародного тероризму на сучасному етапі»

Виконала: студентка IV курсу, групи 431

Савченко Марія Юріївна

(П.І.Б.)

Керівник: старший викладач

Шкірчак Сергій Іванович

(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент: к. політ. н., доцент

Тихоненко Ірина Вікторівна

(посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Миколаїв – 2023 рік

ЗМІСТ:

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ТЕРОРИЗМУ ЯК РІЗНОВИДУ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ.....	6
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження.....	6
1.2. Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми міжнародного тероризму.....	9
1.3. Основні етапи розвитку міжнародного тероризму як глобальної проблеми людства.....	15
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ТЕРОРИЗМУ ЯК РІЗНОВИДУ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ.....	27
2.1. Права людини в контексті державного тероризму.....	27
2.2. Взаємозв'язок між державним тероризмом та політичним режимом.....	35
2.3. Статус держави-терориста та держави-спонсора тероризму як прояв боротьби з державним тероризмом на міжнародному рівні.....	41
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50

ВСТУП

Поняття тероризму є дуже важливе оскільки тероризм є глобальною проблемою, яка становить загрозу для безпеки, стабільності та миру в усьому світі. Також, зв'язок державного тероризму з міжнародним є вирішальним у питаннях миру. Взаємозв'язок між державним тероризмом та політичним режимом є важливим, оскільки Політичний режим може бути фактором, що сприяє виникненню державного тероризму. Також можна додати, що права людини є невід'ємною складовою питань миру у контексті міжнародного тероризму. Простежується очевидна закономірність, пов'язана загалом з не виробленістю спільних критеріїв в оцінці цього явища. Це притому, що воно має чималу історію: адже досі бракує єдиного підходу до визначення самих понять «терор», «тероризм», «міжнародний тероризм», «терористичний акт», «антитерористична боротьба». Безперечно, це ускладнює проблему об'єктивного пізнання цього суспільного феномену, а відтак і вироблення оптимальних варіантів протистояння йому. Саме протистояння, а не «боротьби», що само собою обумовлює застосування таких же насильницьких дій. З моменту початку повномасштабного вторгнення росії в Україну перша сповна показала, що терор і теракти рутинні методи її експансійної політики. Вищезазначене сповна актуалізує дослідження державного тероризму у міжнародному аспекті.

Мета дослідження полягає у визначенні основних особливостей розвитку державного тероризму як різновиду сучасного міжнародного тероризму та з'ясувати характер його впливу на політичні процеси в світі.

Об'єктом дослідження виступає світовий політичний процес.

Предмет дослідження: особливості трансформації державного тероризму як різновиду міжнародного тероризму на сучасному етапі та його вплив на політичні процеси у світі.

Для досягнення поставленої мети дослідження були визначені такі завдання:

1. Охарактеризувати стан наукової розробки проблеми та надати визначення тероризму, класифікувати його основні форми та види.
2. Висвітлити еволюцію тероризму та визначити основні риси міжнародного тероризму на сучасному етапі.
3. З'ясувати стан і рівень міжнародного співробітництва у сфері боротьби з міжнародним тероризмом та охарактеризувати роль і місце тероризму у загальносвітових антитерористичних заходах.
4. Визначити фактори зростання загрози міжнародного тероризму в сучасній світі
5. Дати оцінку сучасному політичному конфлікту в Україні у світлі проблеми міжнародного тероризму.

Гіпотеза дослідження: якщо слідувати сучасним геополітичним концепціям міжнародного тероризму, то нинішній політичний конфлікт в Україні можна трактувати як «війну з тероризмом».

Серед методів, застосовуваних при написанні даного дослідження, виділимо наступні: метод аналізу та синтезу (при співставленні ідей різних дослідників щодо визначеної нами проблематики); системний метод, згідно з яким міжнародний тероризм розглядається як системне явище суспільного життя, у єдності всіх його зв'язків та відносин; історичний метод, був провідним при розгляді основних етапів розвитку міжнародного тероризму; синергетичний метод (при співставленні таких понять як «війна», і «тероризм»).

Наукова новизна роботи. Своєрідною новизною даного дослідження виступає те, що на рівні студентського дослідження вперше розглядається зв'язок сучасних політичних процесів в Україні зі світовим феноменом міжнародного державного тероризму, окреслюються етапи розвитку міжнародного тероризму.

Практичне значення одержаних результатів. Основні ідеї, результати та рекомендації роботи можуть використовуватися науковцями та науково-педагогічними працівниками при викладанні курсів, передбачених освітніми програмами для студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах за спеціальністю «Політологія» («Світовий політичний процес і геополітика», «Політичні інститути і процеси в Україні», «сучасні проблеми війни та миру», тощо), а також можуть бути актуальними при написанні підручників, навчально-методичних програм для підготовки політологів та фахівців споріднених спеціальностей.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, які містять 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (перелік із 44 найменувань). Повний обсяг роботи складає 55 сторінок, з яких основний текст становить 46 сторінок.

РОЗДІЛ І. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ТЕРОРИЗМУ ЯК РІЗНОВИДУ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Проблема міжнародного тероризму вже давно є предметом досліджень науковців усього світу. На сьогоднішній день існує велика кількість робіт, які присвячені тим чи іншим аспектам міжнародного тероризму. Враховуючи багатовекторність досліджень, що стосуються міжнародного тероризму, аналіз літературно-джерельної бази варто здійснити за наступними напрямками (блоками): перший блок стосуватиметься наукових праць, які роблять акцент на визначенні поняття тероризм та класифікації видів та форм тероризму; другий блок присвятимо дослідженням, які висвітлюють еволюцію тероризму в історії людського соціуму; у третьому блоці зосередимо увагу питанні прав людини у контексті міжнародного тероризму як феномену сучасної епохи; у четвертому блоці розглянемо дослідження, які аналізують стан та рівень міжнародного співробітництва у сфері боротьби з тероризмом та місце України у цих заходах; останній блок присвятимо працям, які акцентують увагу на питанні державного тероризму та його зв'язку з міжнародним тероризмом.

Отже, проаналізувавши зміст значної частини наукових праць, які роблять акцент на визначенні поняття тероризм та класифікації видів і форм тероризму, варто відмітити наступне. Більшість досліджень з цієї проблеми розділилися на вектори – юридичний та політологічний. Науковці, які належать до першого вектору, схильні до прискіпливого аналізу існуючих визначень тероризму, особливо тих визначень, які розміщені у національних законодавствах країн та міжнародних договорах. Головні проблеми, які прослідковується в їхніх роботах – необхідність уніфікації визначення міжнародного тероризму на всесвітньому рівні, тероризм як кримінальний злочин, суб'єкт і об'єкт тероризму (наприклад, цим аспектам присвячені

роботи І. Серкевич [37], І. Шкурат [42] та ін.). Натомість, дослідженням політологічного вектору притаманні здебільшого спроби надати визначення тероризму або у призмі його нових форм та якостей, яких набуває тероризм під впливом рис сучасної епохи (Л. Герасіна [16], Л. Дунаєва та Е. Піщевська [23]), або у контексті його деструктивних функцій – вплив на стабільність політичної системи, національну безпеку, легітимність державної влади (М. Гуцало [19], Л. Яковлева [44] та ін.). Також, варто відмітити, що існують роботи, які намагаються поєднати правовий та політологічний аспекти в питанні визначення поняття тероризм (напр., дослідження В. Канціра [24; 25]).

Стосовно робіт, які присвячені класифікації форм та видів тероризму, то вони здебільшого дуже подібні за своїм змістом. Більш того, навіть тотожні (напр., роботи таких дослідників як П. Біленчук [6; 7] та І. Гармашов [15]). Єдине, на що слід звернути увагу, – юридична література ставиться до цього питання досить формально, натомість політологічні джерела вбачають у ньому особливу вагу.

Недоліком багатьох робіт, які висвітлюють історію становлення тероризму є те, що вони, по суті, ведуть мову про діяльність тих чи інших терористичних організацій, які діяли в певний історичний період (наприклад, дослідження В. Андрієнко [3]). За такої ситуації не розкритим залишається питання еволюції тероризму, етапи його становлення характеризуються лише поверхово. Міжнародний тероризм описується лише як новий тип тероризму, або, у кращому випадку, його виникнення обумовлюється рисами сучасної епохи. Щоправда, подібні недоліки трапляються здебільшого в юридичній науковій літературі. Юристи-криміналісти не бачать особливої потреби ретельно досліджувати це питання, а тому висвітлюють його поверхово. Політологічні дослідження відрізняються більш ретельною увагою до питання історії тероризму. Але спеціальних політологічних робіт з даної проблематика і досі бракує. Позитивними винятками можуть бути дослідження проведені Б. Хоффманом [1], де подаються спроби виділити етапи розвитку тероризму, виокремлюються їхні ключові риси. В результаті, міжнародний тероризм представляється не лише як характеристика сучасної епохи, а й як

послідовний, закономірний наслідок розвитку тероризму протягом усієї політичної історії людства. Серед українських досліджень варто виокремити історичний нарис «Політичний терор і тероризм в Україні. ХІХ–ХХ ст.» [35]. Щоправда, враховуючи рік видання, огляд проблеми тероризму у цій роботі завершується 2002 року.

Особливу увагу, на нашу думку, слід приділити дослідженням, які розглядають міжнародний тероризм є феноменом сучасної епохи. Певна активізація міжнародної терористичної діяльності певних організацій на початку 2000-х років, породила цілу низку різнопланових наукових робіт. Часто, висунуті науковцями гіпотези суперечать одна одній, а висновки коливаються від стримано-оптимістичних до емоційно-песимістичних. Ці протиріччя є лише окремим прикладом, який ілюструє тенденцію. Значно ширшого розмаху набула серед дослідників дискусія щодо зв'язку міжнародного тероризму з таким феноменом як війна. Спектр думок з цього приводу надзвичайно широкий. З'явилося навіть таке поняття як «війна з тероризмом». Хоча, П. Біленчук, наприклад, стримано відзначає, що тероризм може бути лише «детонатором» військових конфліктів [7].

Кількість досліджень, які вивчають проблему «війни проти тероризму» нині є такою великою, що деякі вчені намагаються так чи інакше підсумувати та узагальнити здобутки наукової спільноти з даного питання. Примітною у цьому відношенні є стаття українського дослідника В. Канціра [25].

Не дивлячись на такі серйозні протиріччя у поглядах вчених, все ж існують і спільні позиції. Зокрема, більшість дослідників переконана, що сучасний міжнародний тероризм досить часто виступає як стратегічний інструмент в систем геополітичних відносин (див., напр., В. Вакулич [12], Л. Герасіна [17], В. Канцір [24; 25] та ін.).

Наявність різноманітних поглядів на проблему міжнародного тероризму на сучасному етапі свідчить лише про гостроту, складність та надзвичайну актуальність даної проблеми не лише серед науковців, а й серед громадськості, політикуму та міжнародної спільноти.

Така актуальність даної проблеми породила низку досліджень, які

вивчають особливості міжнародного співробітництва у сфері протидії міжнародному тероризму. Але, на відміну від розглянутих вище робіт, тут практично відсутні якості розбіжності у поглядах вчених. Практично всі наукові статті, які присвячені даній проблемі, мало чим відрізняються одна від одної (навіть, назвами). Основне коло питань, яких вони торкаються, зводиться до наступного: 1) історія прийняття тих чи інших міжнародних нормативно-правових актів щодо боротьби з тероризмом, особливо в рамках ООН; 2) визнання того, що світова спільнота так і не дійшла остаточної згоди щодо уніфікації визначення «міжнародного тероризму»; 3) донині існує проблема імплементації міжнародних стандартів у національні законодавства держав світу.

Щодо праць, які акцентують увагу на питанні державного тероризму та його зв'язку з міжнародним тероризмом. На жаль, як влучно відзначив О. Мережко [29], це поняття не було належним чином досліджене в науці міжнародних відносин та науці міжнародного права. І це не дивно, оскільки навколо такого поняття, як «тероризм» ще й досі точаться наукові дискусії, попри те, що сам термін набув значного поширення в науці права, міжнародних документах та в національному законодавстві..

1.2. Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми міжнародного тероризму

Дослідження проблеми міжнародного тероризму базується на певних теоретико-методологічних основах, які допомагають аналізувати, розуміти та вирішувати цю складну проблему. Основні теоретичні підходи та методики, що застосовуються в дослідженнях міжнародного тероризму, включають такі аспекти:

- ❖ **Теорія конфлікту:** В дослідженнях міжнародного тероризму часто використовується теорія конфлікту для аналізу його причин, динаміки та наслідків. Цей підхід допомагає розкрити політичні, соціальні,

економічні та культурні фактори, які призводять до появи та поширення тероризму.

- ❖ Геополітичний аналіз: Вивчення геополітичних аспектів міжнародного тероризму допомагає розуміти географічну розташованість терористичних організацій, регіональні конфлікти та геостратегічні інтереси, що лежать в основі діяльності терористів.
- ❖ Соціологічний підхід: Вивчення соціологічних аспектів тероризму зосереджується на аналізі суспільних процесів, які стимулюють радикалізацію та рекрутинг терористів. Цей підхід допомагає виявити соціальні причини та контекст, що сприяють поширенню тероризму.
- ❖ Психологічний аналіз: Вивчення психологічних аспектів тероризму допомагає розкрити мотивацію, ідеологію та психологічний профіль терористів. Цей підхід дозволяє краще розуміти, які фактори впливають на індивідів і переконують їх приєднатися до терористичних організацій.
- ❖ Правовий аналіз: Вивчення правових аспектів міжнародного тероризму зосереджується на аналізі міжнародних правових норм, угод, конвенцій та резолюцій, які стосуються боротьби з тероризмом. Цей підхід допомагає встановити правові рамки та механізми для протидії тероризму.
- ❖ Дослідження в інформаційному просторі: Застосування сучасних інформаційних технологій та методів аналізу великих обсягів даних дозволяє вивчати та прогнозувати дії терористичних груп, виявляти зв'язки між ними, аналізувати комунікацію та розповсюдження інформації в онлайн-середовищі.

Я вважаю, що ці теоретико-методологічні підходи та інструменти часто використовуються разом, у поєднанні, для більш глибокого розуміння та вивчення проблеми міжнародного тероризму. Вони допомагають аналізувати різні аспекти тероризму та розробляти стратегії протидії та запобігання цій загрозі.

Також, аналіз різних аспектів тероризму допомагає розуміти його корінні причини, мотивацію терористів, методи діяльності, фінансування, підтримку та рекрутинг, а також наслідки для безпеки та стабільності. Дослідження різних аспектів тероризму охоплює політичні, соціальні, економічні, психологічні, релігійні та ідеологічні фактори, що сприяють появі та поширенню тероризму.

Тому на основі такого аналізу розробляються стратегії протидії та запобігання тероризму. Ці стратегії включають різноманітні заходи, які спрямовані на зменшення можливостей для терористичних груп та індивідів здійснювати терористичні акти. Стосовно думки П. Бунчук [10], борці з тероризмом повинні реагувати впевнено і раціонально, щоб витрати на антитерористичну діяльність приносили максимально можливу користь.

Хочу додати стосовно визначення тероризму, тероризм - це використання насильства, залякування, страху та інших форм насильницької діяльності з метою досягнення політичних, релігійних або ідеологічних цілей. Терористичні акти спрямовані на створення паніки, нервового напруження та дестабілізації суспільства. Також стосовно думки М. Горлач та В. Креміня [18], розрізняють два типи терористичної діяльності: *державна й опозиційна*. Відмінність між ними полягає в тому, що *державний терор* здійснюється органами державної влади, панівного класу, а *опозиційний терор* - насилля і усунення - анти-режимними угрупованнями.

Основні риси тероризму:

- ❖ Політична мотивація: Терористична діяльність часто має політичну мету, спрямовану на зміну політичного, соціального або економічного стану справ у суспільстві. Терористи можуть використовувати насильство, щоб викликати паніку, примусити уряди прийняти їхні вимоги або здійснити політичні зміни.
- ❖ Цивільні цілі: Терористичні акти спрямовані на цивільне населення, яке стає об'єктом нападу. Це можуть бути публічні місця, транспортні системи, установи, включаючи школи, медичні заклади та інші об'єкти.

- ❖ Використання насильства: Терористи вдаються до насильства, щоб досягти своїх цілей. Це можуть бути вибухові пристрої, заручники, захоплення будівель, напади зі стрілецькою зброєю тощо.
- ❖ Психологічний ефект: Одна з головних мет цілей терористів - створити паніку та поширити страх серед населення. Цей психологічний ефект спонукає до стурбованості, нервового напруження та незахищеності.

Міжнародний тероризм – це форма тероризму, коли діяльність терористичних груп виходить за межі однієї країни та здійснюється на міжнародному рівні. Міжнародні терористичні організації можуть мати свої бази у різних країнах, використовувати глобальні комунікаційні мережі та залучати бойовиків з різних країн.

Це не секрет, що боротьба з тероризмом вимагає комплексного підходу, що включає політичні, правові, соціальні та безпекові заходи. Однак, важливо зберігати баланс між захистом безпеки та збереженням основних прав і свобод людини. Міжнародне співробітництво також є необхідним для ефективної боротьби з міжнародним тероризмом. Державний тероризм, також відомий як тероризм з боку держави, відноситься до використання державними органами або урядами насильства, страху та інших форм насильницької діяльності проти свого власного народу або інших держав з метою досягнення політичних, соціальних або ідеологічних цілей.

Особливості державного тероризму:

- ❖ Використання державними органами: Державний тероризм виконується або під прямим контролем державних органів, або з їх підтримкою, дозволом або толеруванням. Це може включати поліцію, військові сили, спеціальні служби або інші державні структури.
- ❖ Систематичність: Державний тероризм, як правило, має систематичний характер. Він може виявлятися у формі регулярних насильницьких дій, масового порушення прав людини, насильства з боку державних сил, політичних репресій тощо.

- ❖ Репресії проти власних громадян: Державний тероризм спрямований проти власного народу або окремих груп, які сприймаються як загроза для державної влади або її інтересів. Це можуть бути політичні опозиціонери, активісти громадських рухів, журналісти, правозахисники та інші.
- ❖ Ідеологічні мотиви: Державний тероризм може мати ідеологічну основу, яка підкріплюється доктринами, ідеологіями або націоналістичними принципами. Він може бути обґрунтований як захист національної безпеки, боротьба з тероризмом або іншими проблемами.

Тому державний тероризм є серйозним порушенням прав людини та міжнародного права. Він піддавався засудженню та засуджується міжнародним співтовариством. Організації, такі як ООН та Інститут прав людини, працюють над забезпеченням прав людини та припиненням державного тероризму. Міжнародний тероризм може приймати різні форми та виявлятися через різні організації, групи та ідеології.

Хочу наголосити на декілька різновидів міжнародного тероризму:

- ❖ Релігійний тероризм: Це форма тероризму, що базується на релігійних переконаннях та ідеологіях. Прикладами таких груп є Ісламська Держава (ІД), Аль-Каїда, Талібан та інші, які використовують ісламський екстремізм для досягнення своїх цілей.
- ❖ Етнонаціоналістичний тероризм: Це форма тероризму, пов'язана з національно-етнічними рухами або боротьбою за незалежність та автономію. Приклади включають Баскську та Етскону Геррія (ЕТА) в Іспанії, ІРА (Ірландська Республіканська Армія) в Ірландії та інші.
- ❖ Лівоекстремістський тероризм: Це форма тероризму, пов'язана з ідеологіями лівого радикалізму та боротьбою проти капіталізму, імперіалізму та соціальних нерівностей. Наприклад, Червоні бригади в Італії, Фракція Червоних армій (RAF) в Німеччині та інші.

- ❖ **Правоекстремістський тероризм:** Це форма тероризму, пов'язана з ідеологіями правого радикалізму, расизму, ксенофобії та націоналізму. Прикладами можуть бути Неонацистські організації, які займаються насильством проти іноземців, меншин та інших груп.

Стосовно теоретико-методологічного дослідження, міжнародний тероризм означає терористичні акти, які відбуваються на міжнародному рівні та мають глобальну спрямованість. Це терористичні дії, які проводяться у різних країнах або спрямовані проти громадян різних національностей та культур. Всесвітній тероризм включає в себе терористичні групи, які мають міжнародні зв'язки, метою яких є спричинення страху та паніки серед населення, дестабілізація політичного порядку та досягнення своїх ідеологічних або політичних цілей. Однією з особливостей всесвітнього тероризму є його глобальний масштаб та можливість впливати на різні країни та регіони світу. Як зауважила Дж. Дженсен [22], тероризм не пов'язаний з політикою. Терористичні групи використовують міжнародні комунікаційні та фінансові мережі для планування та виконання своїх нападів, а також для набору нових членів та залучення ресурсів. Боротьба зі всесвітнім тероризмом вимагає співпраці та координації зусиль різних країн та міжнародних організацій. Це включає обмін інформацією, спільні розслідування, співробітництво в області безпеки та контртерористичних заходів, а також прийняття міжнародних інструментів та угод для боротьби з тероризмом. Загальна декларація ООН про боротьбу з тероризмом, прийнята в 2006 році, визначає основні принципи та норми, які країни повинні дотримуватися у боротьбі з цією глобальною загрозою.

Як висновок, визначення тероризму може слідувати цим фактам:

Хочу підсумувати що тероризм – це використання насильства, страху та інших форм насильницької діяльності з політичним, релігійним або ідеологічним мотивом. Тероризм має на меті створення паніки, страху та дестабілізації суспільства з метою досягнення певних цілей. Тероризм може бути здійснюваний як незалежними терористичними групами, так і

державними органами (державний тероризм). Різновиди міжнародного тероризму включають релігійний тероризм, етнонаціоналістичний тероризм, лівоекстремістський тероризм, правоекстремістський тероризм та транснаціональний тероризм.

Розуміння та боротьба з тероризмом є складними завданнями, які вимагають спільних зусиль урядів, міжнародних організацій та громадськості для забезпечення безпеки, захисту прав людини та збереження миру і стабільності в світі.

1.3. Основні етапи розвитку міжнародного тероризму як глобальної проблеми людства

Тероризм є глобальною проблемою, яка становить загрозу для безпеки, стабільності та миру в усьому світі. Його вплив відчувають країни та громадяни з усіх регіонів, незалежно від культурних, релігійних чи політичних розбіжностей. Основні аспекти глобального тероризму включають: Загроза безпеці: Терористичні групи та індивіди використовують насильство та страх з метою досягнення своїх політичних, релігійних чи ідеологічних цілей. Їх дії можуть спричинити тяжкі травми, втрати життів та матеріальний збиток. Поширення: Терористичні групи можуть діяти як в межах конкретних країн, так і за їх межами. Вони можуть мати глобальну мережу, залучати прихильників з різних країн та координувати міжнародні терористичні акції. Релігійний та ідеологічний екстремізм: Багато терористичних груп оперують на основі радикальних релігійних або ідеологічних поглядів. Вони намагаються використовувати віру та ідеології для мобілізації і рекрутингу прихильників. Міжнародний характер: Терористичні акти можуть перетинати національні кордони, поширюватись через країни та впливати на глобальну безпеку. Це вимагає співпраці та координації міжнародних організацій, країн та розвідувальних служб. Стосовно думки П. Біленчука [7], заглянувши в історію, можна побачити, що тероризм супроводжує людство з давніх часів,

як тільки влада над людьми стала приносити матеріальні блага і перетворилася в мрію окремих особистостей, для яких не існувало поняття християнських заповідей моралі, людяності. В XXI столітті він перетворився в біду „без границь”, на що вплинули технічний прогрес і боротьба за владу в світі деяких релігійних екстремістських течій і цілих релігій. Розвиток техніки, транспортних засобів і можливості міждержавних повідомлень різко підвищив мобільність терористів. Заложивши бомбу в одній державі, злочинець може знаходитися в сотнях і навіть тисячах кілометрів від небезпечного місця.

Запобігання та протидія тероризму вимагає поєднання різних стратегій і заходів, таких як зміцнення розвідувальних служб, підвищення безпеки, сприяння взаємному співробітництву між країнами, боротьба з причинами радикалізації та екстремізму, а також підтримка глобальних ініціатив і конвенцій щодо боротьби з тероризмом.

Тероризм залишається серйозною загрозою, і подолання цієї проблеми вимагає спільних зусиль та залучення всіх сфер суспільства, включаючи уряди, міжнародні організації, громадськість та громадян/

Міжнародний тероризм, як глобальна проблема людства, пройшов кілька основних етапів розвитку. Ось декілька ключових етапів розвитку міжнародного тероризму:

Початок 20 століття: Так, перші прояви міжнародного тероризму можна прослідкувати ще в першій половині 20 століття. Основні фактори, що сприяли розвитку міжнародного тероризму в цей період, включають політичні конфлікти, ідеологічні протиріччя та соціальні зміни. Одним із ранніх прикладів міжнародного тероризму було політичне вбивство. Наприклад, у 1914 році молодий сербський націоналіст Гавріло Принцип застрелив архідукесу Франца Фердинанда, спровокувавши початок Першої світової війни. Інший приклад – бомбардування цивільних об'єктів. У 1920-х роках італійська анархістська група "Чорна рука" здійснювала терористичні акти, включаючи підірвання поїздів та вбивства політиків. Третій приклад - утворення міжнародних терористичних організацій. Наприклад, у 1920-х

роках комуністична організація Чорна армія виндикиї (ЧАВ) вчиняла терористичні акти у різних країнах Європи.

Важливо відзначити, що саме поняття "тероризм" та його сприйняття можуть змінюватися з часом. Проте, перші прояви міжнародного тероризму можна відстежити в першій половині 20 століття через різноманітні акти насильства, спрямовані на політичні та ідеологічні цілі.

Зростання після Другої світової війни: Після Другої світової війни спостерігалось зростання міжнародного тероризму. Радянська Червона армія, Фракція Червоних армій (RAF) та інші організації почали використовувати терористичні методи для досягнення своїх політичних цілей.

Під час Другої світової війни тероризм був широко використовуваний як інструмент воєнних операцій та політичного спрямування. Однак, важливо відзначити, що термін "тероризм" може бути обговорюваним, оскільки деякі дії, які були визнані терористичними, також могли мати характер опору або підпільної боротьби. Один з прикладів терористичних дій під час Другої світової війни - це акти саботажу та терору, здійснювані опірними рухами проти нацистського режиму. Наприклад, французький рух Опору вчиняв акти саботажу проти німецьких залізниць, комунікаційних ліній та військових об'єктів. Подібні дії також відбувалися в інших країнах, де були опорні рухи проти нацистської окупації. Крім того, нацистська Німеччина використовувала терористичні методи, зокрема, масові репресії, екзекуції та терор проти цивільного населення. Голокост, систематичне вбивство єврейського населення та інших етнічних та соціальних груп, може бути розглянуто як форма державного терору з боку нацистського режиму. Також були випадки, коли терористичні організації, такі як Організація Українських Націоналістів (ОУН), здійснювали акти насильства в протистоянні з нацистськими окупантами або проти радянського режиму.

Загалом, Друга світова війна була періодом, коли тероризм був широко застосовуваний різними сторонами конфлікту як спосіб досягти військових та політичних цілей, або як акт опору проти окупації та нацистського режиму.

Перехід до релігійного тероризму: Як зауважив М. Плесіс Макс [2], з кінця 20 століття спостерігається зростання релігійного тероризму, особливо пов'язаного з ісламським екстремізмом. Аль-Каїда, Ісламська Держава (ІД) та інші групи використовують релігійні переконання як мотивацію для своїх терористичних актів.

Так, з кінця 20 століття спостерігається зростання релігійного тероризму, включаючи той, що пов'язаний з ісламським екстремізмом. Це стало одним з провідних трендів у світовому тероризмі. Ісламський тероризм здобув підвищену увагу з появою таких груп, як Аль-Каїда та Ісламська Держава (ІД), які просунули свої політичні та релігійні амбіції через насильство та терористичні акти. Аль-Каїда, заснована у 1988 році Осамом бін Ладеном, стала глобальною організацією, займаючись терористичними актами на всіх континентах. Вони були відповідальні за такі напади, як теракт у США 11 вересня 2001 року. Ісламська Держава (ІД), оголошена в 2014 році, була радикальною сунітською групою, яка контролювала значну територію в Іраку та Сирії. Вони вчиняли масові вбивства, підкорювали міста та виконували жорстокі методи терору. Релігійний тероризм ісламського екстремізму базується на перекрученому інтерпретації ісламу, коли терористичні групи виправдовують свої дії на основі релігійних принципів. Вони використовують насильство, щоб впроваджувати свої політичні, релігійні та ідеологічні переконання, а також для здійснення нападів на громадянське населення, релігійні місця та інші цілі.

Важливо розуміти, що ісламський екстремізм і релігійний тероризм не представляють всіх мусульман або ісламської віри загалом. Вони є спроможністю малих радикальних груп, які викривають цінності ісламу для своїх власних цілей. Більшість мусульман живуть мирно і не підтримують терористичну діяльність.

Глобалізація та комунікаційний прогрес: За думкою П. Лайонеля [34] з поширенням глобалізації та розвитком інформаційних технологій міжнародний тероризм став більш складним і підключений до глобальних

комунікаційних мереж. Це дозволяє терористичним організаціям легше координувати свої дії, здійснювати рекрутинг і пропаганду, а також виконувати кібератаки.

Так, з поширенням глобалізації та розвитком інформаційних технологій міжнародний тероризм став більш складним і відчутно пов'язаним з глобальними комунікаційними мережами. Ці технологічні прогреси надали терористам нові можливості для планування, координації та пропаганди своїх дійств. Інтернет та соціальні мережі стали важливими засобами комунікації для терористичних організацій. Інформаційні технології дозволяють терористам швидко обмінюватися ідеями, набирати нових прихильників, залучати фінансування та поширювати свою пропаганду. Соціальні мережі, такі як Twitter, Facebook, YouTube та інші, стали платформами, де терористичні групи розповсюджують свої повідомлення, відео та інформацію, спрямовану на рекрутинг і залучення нових членів. Крім того, криптографічні технології й енкриптовані месенджери стали засобами захисту конфіденційності для терористичних груп. Вони можуть використовувати шифрування для обмеження доступу до своїх комунікацій, ускладнюючи розслідування та припинення їх діяльності. Таке підключення до глобальних комунікаційних мереж дозволяє терористам швидко поширювати свої ідеології, координувати напади, реагувати на зміни в політичному та соціальному контексті. Водночас, це також ставить перед владою та безпековими органами нові виклики у боротьбі з тероризмом, вимагаючи розвитку ефективних методів виявлення, моніторингу та протидії цим загрозам в онлайн-середовищі.

Збільшення міжнародного співробітництва: З появою загрози міжнародного тероризму уряди та міжнародні організації почали активно співпрацювати у боротьбі з цією проблемою. Вони розробляють спільні стратегії, обмінюються інформацією та підтримують правові рамки для притягнення терористів до відповідальності.

Так, з появою загрози міжнародного тероризму уряди та міжнародні організації почали активну співпрацю у боротьбі з цією проблемою. Співпраця здійснюється на кількох рівнях: Інформаційний обмін: Країни та розвідувальні служби співпрацюють у обміні інформацією про потенційних терористів, терористичні організації, їх фінансування та інші аспекти. Інформаційний обмін дозволяє виявити загрози на ранніх етапах і прийняти необхідні заходи для їх запобігання. Спільні операції та розслідування: Країни співпрацюють у проведенні спільних операцій проти терористичних організацій, обміні оперативною інформацією та спільних розслідуваннях терористичних актів. За думкою Бриньяр [9, с. 123], це дозволяє ефективніше приймати заходи проти терористів та забезпечувати їх притягнення до відповідальності.

Міжнародні конвенції та угоди: Країни укладають міжнародні конвенції та угоди, спрямовані на боротьбу з тероризмом, включаючи превентивні заходи, боротьбу з фінансуванням тероризму, екстрадицію терористів та міжнародне правове співробітництво. Створення спеціальних механізмів: Міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Інтерпол, Європейський Союз та інші, створюють спеціальні механізми для координації зусиль у боротьбі з тероризмом. Ці механізми включають спільні оперативні центри, обмін інформацією та розвиток стратегій протидії тероризму. Ці заходи демонструють, що уряди та міжнародні організації усвідомлюють серйозність загрози міжнародного тероризму і працюють разом, щоб запобігти та протидіяти цій проблемі. Спільна співпраця є важливою для ефективного боротьби з тероризмом та забезпечення безпеки громадян.

Зосередження на запобіганні тероризму: Останніми роками увага все більше звертається на запобігання тероризму шляхом підвищення безпеки, розвитку розвідувальних та контртерористичних служб, а також залучення до співпраці громадськості та громадян. Так, останніми роками увага до запобігання тероризму зросла, і багато країн зосереджуються на різних аспектах, щоб забезпечити безпеку та протидіяти терористичним загрозам.

За думкою Нассара Джамала [31, с. 78], ось декілька ключових напрямків:

Підвищення безпеки: Країни зосереджуються на підвищенні безпеки в ключових місцях, таких як аеропорти, громадські заходи, громадський транспорт і критична інфраструктура. Це може включати використання технологій безпеки, встановлення контрольних пунктів, проведення обов'язкових перевірок та підвищення відповідності безпековим стандартам.

Розвиток розвідувальних та контртерористичних служб: Країни зміцнюють свої розвідувальні та контртерористичні служби для здійснення розвідки, виявлення та розкриття терористичних загроз. Це може включати розширення спеціальних підрозділів, підвищення кваліфікації співробітників та покращення співпраці з міжнародними партнерами.

Залучення громадськості та громадян: Уряди активно залучають громадськість та громадян до запобігання тероризму. Це може включати залучення громадських організацій, навчання громадськості, звільнення та розповідь інформації про підозрілі дії чи поведінку, сприяння усвідомленню терористичних загроз і способів захисту.

Міжнародна співпраця: Країни підтримують міжнародну співпрацю у боротьбі з тероризмом. Вони обмінюються інформацією, проводять спільні навчання та вправи, співпрацюють у розслідуванні терористичних актів та спільно розробляють стратегії протидії тероризму. Ці заходи спрямовані на створення більш безпечного середовища шляхом запобігання терористичним актам і зниження ризику терористичних загроз. Залучення громадськості та міжнародна співпраця є важливими елементами успішної стратегії протидії тероризму.

За думкою В. Антипенко [4], у сучасних умовах спостерігається ескалація терористичної діяльності екстремістських організацій, ускладнюється характер їхніх дій, зростає витонченість і антигуманність терористичних актів. Причини терору криються в зростанні кризових явищ, нездатності суспільства регулювати складні соціально-політичні процеси,

швидкій зміні систем людських і політичних ідеалів, цінностей, у підключенні до активного політичного життя широких мас населення з низькою духовністю, культурою та освітою, позбавленого політичного досвіду. Через це активізуються прагнення використати слабкості суспільної та державної системи і прокласти "найкоротший" шлях до поставленої мети.

Як висновок, розвиток міжнародного тероризму є динамічним процесом, і стратегії його запобігання й боротьби продовжують еволюціонувати, спрямовуючись на забезпечення безпеки та міжнародної стабільності.

Стосовно міжнародного тероризму, корисно розглянути проблеми США:

Одним з найбільш відомих терористичних актів в історії США є теракти 11 вересня 2001 року, коли терористична група "Аль-Каїда" використала крайні терористичні методи, щоб здійснити напад на Всесвітні торгові центри в Нью-Йорку та Пентагон у Вашингтоні. Ці події призвели до загибелі тисяч осіб і спричинили значні зруйнування. Після атак 11 вересня 2001 року США приділили велику увагу боротьбі з тероризмом та запобіганню подібним актам. Були прийняті законодавчі акти, такі як Закон про безпеку Патріота, що дозволили розширити повноваження правоохоронних органів та спецслужб для боротьби з тероризмом. З'явилася спеціальна агенція, Департамент безпеки США, яка координує заходи безпеки та запобігання тероризму на федеральному рівні. США активно співпрацюють з іншими країнами та міжнародними організаціями, такими як ООН, НАТО та Інтерпол, для обміну інформацією, спільного розслідування терористичних справ та співробітництва у боротьбі з тероризмом. Однак, незважаючи на прийняті заходи, США продовжують бути під загрозою терористичних актів. Різні терористичні групи, як внутрішні, так і зовнішні, намагаються здійснити напади на американські цілі. Тому США продовжують зосереджувати зусилля на запобіганні терористичним актам, розвідувальній діяльності та контртерористичних заходах для забезпечення національної безпеки.

Щодо тероризму у країнах Європи, корисно розглянути факти:

Тероризм в Європі є серйозною проблемою, і країни Європейського Союзу активно працюють над запобіганням терористичних актів та боротьбою з ними. Європа стала свідком численних терористичних нападів, які призвели до втрати життів і пошкоджень майна. Одним із найбільш відомих терористичних нападів в Європі були теракти у Парижі 2015 року, коли бойовики "Ісламської держави" здійснили напади на різні місця у місті, забравши життя багатьох невинних людей. Також відбулися інші терористичні акти, включаючи напади у Брюсселі, Лондоні, Берліні та інших європейських містах. Країни Європейського Союзу спільно працюють над запобіганням тероризму та його протидії. Вони розробляють та впроваджують стратегії безпеки, поліцейські оперативні заходи та контртерористичні дії для виявлення та протидії потенційним загрозам. Як зауважив Пітер Блер Генрі [11, с 45], країни обмінюються інформацією, співпрацюють у розслідуванні терористичних справ та спільно працюють над протидією радикалізації та пропаганді тероризму. ЄС також приділяє значну увагу боротьбі з тероризмом і розвитку міжнародного співробітництва. У рамках ЄС створено агентство Європол, яке сприяє обміну інформацією та координації поліцейських дій між країнами-членами. Крім того, ЄС підтримує ініціативи з превентивних заходів, утримання інтернет-безпеки, розвитку стратегій дерадикалізації та соціально-економічного розвитку для запобігання тероризму. Все ж таки, тероризм залишається серйозною загрозою для безпеки в Європі, і країни продовжують працювати над забезпеченням безпеки своїх громадян та запобіганням терористичним актам.

Терористичні проблеми Африки в контексті міжнародного тероризму: Як зауважив Пол Вілкінсон [13], тероризм в Африці є серйозною проблемою, яка становить загрозу для безпеки і стабільності на континенті. Різні терористичні групи діють на різних територіях Африки, виконуючи напади на цивільну населення, військові об'єкти та урядові установи. Однією з найбільш відомих терористичних організацій в Африці є "Боко Харам" в Нігерії та

сусідніх країнах. Вони проводять напади, здійснюють заручникові взяття та займаються знищенням міст та сіл. Також в Африці активно діють інші групи, такі як "Аль-Шабаб" в Сомалі та Східній Африці, "Ісламська Держава західної Африки" (ISWAP) в Сахельському регіоні та інші.

Терористична діяльність в Африці має різні причини, включаючи релігійні, етнічні, політичні та економічні фактори. Деякі групи використовують тероризм як засіб досягнення політичних цілей, поширення впливу чи отримання фінансових ресурсів. Африканські країни, окрім спрямованості на внутрішню безпеку, співпрацюють на регіональному та міжнародному рівнях, включаючи Африканський Союз, Економічну спільноту західноафриканських держав (ECOWAS), Групу Сахарської Сахари, Організацію Об'єднаних Націй та інші, для спільної боротьби з тероризмом. Співробітництво включає обмін інформацією, взаємну підтримку, тренування сил безпеки та спільні військові операції. Необхідною частиною боротьби з тероризмом в Африці є також звернення уваги на кореневі причини конфліктів, такі як бідність, безробіття, соціальна нерівність, етнічні напруження та відсутність політичної стабільності. Розвиток економіки, включаючи створення робочих місць та забезпечення соціального розвитку, може сприяти зменшенню шансів на радикалізації та приєднання до терористичних груп. Запобігання тероризму в Африці вимагає комплексного підходу, який включає політичні, економічні, соціальні та безпекові заходи. Налагодження стабільності, просування прав людини, забезпечення розвитку і підтримки демократії є важливими факторами у боротьбі з тероризмом та забезпеченні мирного та безпечного майбутнього в Африці.

Азія як частина міжнародного тероризму:

Тероризм в Азії є складною проблемою, оскільки в регіоні діють різні терористичні групи з різними мотиваціями. Декілька з них здатні на значну насильницьку діяльність та здійснюють терористичні акти в різних країнах Азії. Одним з найбільш відомих прикладів тероризму в Азії є діяльність терористичної групи "Талібан" в Афганістані. "Талібан" має політичні та

релігійні мотиви і бореться за встановлення своєї версії ісламського правління в країні. Їхні напади та насильство спричиняють страждання цивільного населення та загрожують стабільності в регіоні. Інша відома терористична організація в Азії - це "Аль-Каїда". Вони мають свої гілки та присутність в кількох країнах Азії, таких як Пакистан, Індія, Бангладеш та інші. "Аль-Каїда" проводить напади на цивільні та військові об'єкти з метою поширення своїх ідеологій та здобуття політичного впливу. Тероризм в Азії також пов'язаний з етнічними та релігійними конфліктами, такими як ситуація в Кашмірі між Індією та Пакистаном або в Бірмі між мусульманською громадою рохінджа та урядом. Ці конфлікти часто виходять за межі мирних діалогів і переростають у терористичні акти. Країни Азії співпрацюють у рамках регіональних та міжнародних ініціатив для боротьби з тероризмом. Організація Об'єднаних Націй та регіональні організації, такі як Асоціація країн Південно-Східної Азії (ASEAN), сприяють спільним зусиллям у запобіганні терористичним актам, обміні інформацією та тренуванні сил безпеки. Протидія тероризму в Азії також передбачає залучення громадськості, розвиток ефективних розвідувальних служб, співпрацю з міжнародними партнерами, запобігання радикалізації та соціальна реабілітація радикалізованих осіб.

Отже, як зауважив Пол Вілкінсон [13], міжнародний тероризм є серйозною глобальною проблемою, яка становить загрозу для безпеки, стабільності та миру у всьому світі. Він має негативний вплив на життя мільйонів людей, порушує права людини, підриває демократичні процеси та національну безпеку країн. Одна з основних проблем міжнародного тероризму полягає в тому, що терористичні групи діють поза межами національних кордонів і використовують глобальні комунікаційні та фінансові мережі. Вони можуть швидко переміщатися, здійснювати напади в різних країнах і викликати значні людські та матеріальні втрати. Тероризм також має серйозні економічні наслідки. Він підриває інвестиційний клімат, зменшує туристичний потік, створює невпевненість серед бізнесу та населення. Крім того, терористичні групи можуть використовувати нелегальні канали для

фінансування своїх дій, такі як торгівля наркотиками, контрабанда зброї або вимагання викупу, що приносить їм прибуток, але пошкоджує легітимну економіку.

Підсумовуючи, варто погодитися з думкою О. Карделі [26], що міжнародний тероризм залишається однією з найбільш обговорюваних проблем вже протягом багатьох років. Не зважаючи на те, що держави активно вживають всі необхідні заходи для попередження та боротьби з тероризмом, терористичні організації продовжують значно впливати на міжнародні відносини по сьогоднішній день. Більше того, терористичні угруповання використовують нові методи досягнення власних цілей, що робить міжнародний тероризм ще більш небезпечним та непередбачуваним. Політика більшості сучасних держав спрямована на подолання міжнародного тероризму та пропагування мирного вирішення всіх актуальних проблем. Тим не менше, деякі групи людей в різних регіонах світу продовжують застосовувати силу та терор для привернення уваги влади до певних питань або впливу на різноманітні рішення державного значення. Тероризм завжди спрямований на порушення державного ладу, а тому він безпосередньо стосується політичної сфери.

РОЗДІЛ II.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ТЕРОРИЗМУ ЯК РІЗНОВИДУ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ

2.1. Права людини в контексті державного тероризму

Права людини є невід'ємною і невідчужуваною частиною глобального правового порядку. Вони визнаються всіма міжнародними організаціями та багатьма національними законодавствами як фундаментальні принципи, які гарантують гідність, свободу та рівність кожної людини, незалежно від її раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних переконань, національності чи соціального статусу. За думкою Ентоні Вудвісса [14, с 190], основні принципи прав людини включають:

1. Універсальність: Права людини застосовуються до всіх людей незалежно від будь-яких обставин чи характеристик. Вони є загальними і недоторканими для всіх.
2. Недотримання дискримінації: Всі люди мають рівні права та повинні бути захищені від будь-якої форми дискримінації, включаючи расову, статеву, етнічну, релігійну чи соціальну.
3. Життя, свобода та безпека: Кожна людина має право на життя, свободу виразу та безпеку від насильства, нараження на катування, жорстоке поводження чи недостойне поводження.
4. Свобода думки, совісті та вираження: Кожна людина має право на свободу думки, совісті та вираження своїх поглядів. Це включає свободу слова, публічних виступів, доступ до інформації та свободу релігійного переконання.
5. Право на справедливий процес: Кожна людина має право на справедливий процес, включаючи незалежний суд, презумпцію невинуватості, право на захист та можливість довести свою невинуватість.

6. Соціальні та економічні права: Права людини включають доступ до освіти, охорони здоров'я, житла, праці, соціального забезпечення та інших соціальних і економічних благ.

За думкою Валері Фінч [39], захист прав людини є важливою відповідальністю держав, міжнародних організацій та кожного індивіда. Всі сторони повинні дотримуватись та сприяти забезпеченню прав людини, а порушення цих прав повинні бути розслідувані та винуватці повинні бути притягнуті до відповідальності.

Права людини в період війни та збройного конфлікту залишаються важливими і повинні бути захищені незалежно від обставин. Війна і конфлікт створюють складні умови, в яких можуть порушуватись права людини, але міжнародні стандарти і законодавство все ще залишаються в силі, і їх слід дотримуватися.

Основні принципи прав людини в період війни включають:

Заборона на незаконне вбивство: В жодному разі не можна незаконно позбавляти життя, включаючи невинних цивільних осіб. Заборона на погане поводження та катування: Катування, жорстоке, нелюдське або принижуюче поводження заборонено. Всі люди повинні бути тримані з гідністю та повагою.

Захист цивільних осіб: Цивільні особи, які не беруть участі в бойових діях, повинні бути захищені від будь-яких форм насильства, включаючи вбивства, тортури, примусове переміщення та сексуальне насильство.

Заборона на насильство стосовно жінок і дітей: Жінки і діти, особливо вразливі групи, повинні бути захищені від будь-якої форми насильства, в тому числі сексуального насильства, торгівлі людьми та дискримінації.

Заборона на злочини проти гуманітарного права: Злочини проти гуманітарного права, такі як геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини, повинні бути розслідувані, і винуватці повинні бути притягнуті до відповідальності.

Забезпечення гуманітарної допомоги: Гуманітарна допомога, включаючи медичну допомогу, харчування, притулок та водопостачання,

повинна надаватися населенню відповідно до потреб, безперешкодно та нейтрально.

Ці принципи закріплені в міжнародному гуманітарному праві, зокрема в Женевських конвенціях та Додаткових протоколах до них, а також в інших документах, таких як Всесвітня декларація прав людини. Важливо, щоб держави, організації та індивіди дотримувалися цих стандартів, навіть у найскладніших умовах воєнного конфлікту, для забезпечення захисту прав людини та зменшення страждань цивільного населення.

Женевські конвенції – це міжнародні договори, прийняті з метою захисту осіб, які не беруть участі в бойових діях під час збройних конфліктів, а також нормалізації умов перебування військовополонених та захисту медичного персоналу. Названі на честь швейцарського міста Женева, де були укладені перші конвенції, вони стали основоположними в гуманітарному праві війни.

На сьогодні існує чотири основні Женевські конвенції, які були прийняті у 1949 році:

1. Перша Женевська конвенція стосується поліпшення статусу поранених і хворих у Збройних Силах на землі.
2. Друга Женевська конвенція захищає поранених, хворих та вразливих моряків та моряків, що опинилися у владі ворожих сил.
3. Третя Женевська конвенція стосується статусу військовополонених, заборони на їхнє жорстоке поводження і встановлює правила щодо їхнього тривалого утримання.
4. Четверта Женевська конвенція захищає цивільне населення під час війни і встановлює правила стосовно цивільних осіб, що опинилися під владою ворожих сил.

Ці конвенції встановлюють правила, які держави мають дотримуватися під час збройних конфліктів, забезпечуючи захист осіб, які не беруть участі в бойових діях, і обмежуючи використання насильства. Крім того, вони

встановлюють стандарти щодо захисту медичного персоналу та медичних закладів під час війни.

Женевські конвенції є важливими інструментами гуманітарного права, спрямованими на зменшення страждань під час збройних конфліктів і забезпечення захисту найбільш вразливих осіб.

За думкою Джей-Пі Сінгха [38, с. 145], стосовно загальної декларації прав людини, загальна декларація прав людини (ЗДПЛ) є одним з найважливіших документів у галузі прав людини. Вона була прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй (ООН) 10 грудня 1948 року. ЗДПЛ встановлює основні принципи та права, які повинні бути забезпечені для всіх людей, незалежно від їхньої раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, майнового стану, належності до національної меншини, наукових, культурних або релігійних переконань. ЗДПЛ складається з 30 статей, які охоплюють широкий спектр прав людини, включаючи цивільні, політичні, економічні, соціальні і культурні права. Деякі з цих прав включають право на життя, свободу, безпеку, свободу думки, совісті та релігії, право на освіту, працю, належний житловий стандарт, доступ до медичної допомоги та багато інших. ЗДПЛ не має прямої юридичної сили, але вона має величезний вплив як нормативний документ, що закріплює загальноприйняті стандарти поведінки для держав та інших суб'єктів міжнародного права. Вона послужила основою для розроблення і прийняття інших міжнародних договорів та інструментів, які розширюють і деталізують права людини. ЗДПЛ є важливим документом, який наголошує недоторканність та гідність кожної людини, а також визнає, що права людини є всеохоплюючими, взаємозалежними та нероздільними. Вона ставить права людини в центр уваги та зобов'язує держави та інші суб'єкти до їхнього захисту та забезпечення.

Права людини та тероризм мають складні взаємозв'язки. Терористичні акти, спрямовані на нанесення шкоди мирному населенню та порушення

основних цінностей та принципів прав людини, є суто незаконними та неприпустимими. Однак, важливо розуміти, що в боротьбі з тероризмом необхідно дотримуватися принципів прав людини. Це означає, що будь-які заходи, прийняті для протидії тероризму, повинні бути обмеженими, пропорційними та не порушувати основні права людини. Права людини не можуть бути пожегтовані в ім'я боротьби з тероризмом. Захист прав людини є важливим елементом в запобіганні тероризму та боротьбі з ним. Розбір викликів, що породжують тероризм, таких як соціальні нерівності, дискримінація, відсутність рівних можливостей, безспорутично сприяє запобіганню радикалізації та виникненню нових терористичних загроз. Міжнародне гуманітарне право та міжнародні правозахисні норми також застосовуються у контексті боротьби з тероризмом. Дотримання цих норм забезпечує гідність та безпеку осіб, які стають жертвами тероризму, а також забезпечує справедливість та приводить до покарання винних. Отже, права людини та боротьба з тероризмом взаємопов'язані. Ефективна боротьба з тероризмом потребує збалансованого підходу, який враховує необхідність захисту прав людини та принципів правової держави.

Права людини в контексті державного тероризму є особливо важливими, оскільки в таких ситуаціях державні органи самі порушують права своїх громадян. Державний тероризм визначається як використання терору та насильства з боку державних структур з метою здобуття політичної, соціальної чи іншої переваги.

У контексті державного тероризму, основні права людини, такі як право на життя, свободу, безпеку, свободу думки, совісті та релігії, право на справедливий суд, заборона на катування і жорстоке поводження, підлягають серйозним порушенням. Це може включати произвольне затримання, тортури, екстрасудові вбивства, насильство, переслідування та інші форми систематичного порушення прав людини.

За думкою Карла Баклі [5], міжнародне право, зокрема Міжнародний пакт про громадянські і політичні права та Міжнародний пакт про економічні,

соціальні і культурні права, встановлюють стандарти для захисту прав людини, включаючи ті, які порушуються в контексті державного тероризму. Ці документи наголошують на принципах недоторканності особи, праві на справедливий суд, забороні на катування та жорстоке поводження, свободі висловлювання та совісті.

Організації правозахисного спрямування, такі як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський суд з прав людини та інші міжнародні механізми, грають важливу роль у нагляді за додержанням прав людини в контексті державного тероризму та вживанні заходів для їх захисту. Заборона державного тероризму та захист прав людини є нерозривно пов'язаними. Міжнародне співтовариство має працювати разом для запобігання, припинення та осудження випадків державного тероризму, а також для забезпечення справедливості та відшкодування жертв.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) відіграє важливу роль у боротьбі з тероризмом та сприянні міжнародній безпеці. Вона визнає, що тероризм є однією з найбільших загроз миру, безпеки та стабільності у світі, і приділяє значну увагу питанням пов'язаним з його запобіганням та протидією. ООН впроваджує різноманітні механізми та інструменти для боротьби з тероризмом. Найважливішим з них є Резолюція Ради Безпеки ООН № 1373, прийнята в 2001 році, яка закликає всі держави ухвалити необхідні заходи для запобігання фінансуванню тероризму, забезпечення утримання терористів та їхнього переслідування. ООН також розробляє міжнародні конвенції та протоколи, які сприяють боротьбі з тероризмом, включаючи Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності та її протоколи, Конвенцію про запобігання викрадення літаків, Конвенцію про запобігання терористичним актам з використанням ядерних матеріалів тощо. ООН також підтримує розвиток міжнародної співпраці у боротьбі з тероризмом, включаючи обмін інформацією, юридичну допомогу, підтримку в побудові капітету та тренінгу для країн у сфері протидії тероризму. Крім того, ООН проводить світові конференції та форуми, щоб обговорити проблеми

тероризму, сприяти діалогу та спільним рішенням. Вона також підтримує роль інших регіональних та міжнародних організацій у боротьбі з тероризмом, співпрацюючи з ними та координуючи свої дії. ООН відстоює принципи прав людини в контексті боротьби з тероризмом, закликаючи держави дотримуватися міжнародних стандартів прав людини та не впливати на їхнє порушення в ім'я боротьби з тероризмом. Організація сприяє забезпеченню справедливості, додержанню права на справедливий суд та утриманню від катування та жорстокого поводження навіть у випадках пов'язаних з тероризмом.

В цілому, ООН виступає як координуючий орган у боротьбі з тероризмом та сприяє забезпеченню співробітництва між державами з метою зменшення та запобігання цій загрозі, а також забезпеченню захисту прав людини під час таких дій.

Отже, підбиваючи підсумок вищевикладеного варто відзначити, що взаємозв'язок між державним тероризмом і правами людини є складним і конфліктним. Державний тероризм відноситься до ситуацій, коли державні органи або представники держави застосовують насильство, знущання, погрози або інші форми тиску проти своїх громадян або інших осіб з метою досягнення політичних, соціальних або ідеологічних цілей.

Це може включати незаконні арешти, побиття, катування, примусові зникнення, екстрадицію до країн з поганими правами людини та інші форми систематичних порушень прав людини. Державний тероризм підриває основні принципи прав людини, такі як право на життя, свободу, безпеку, недоторканість особи та принцип заборони на погане, жорстоке та нелюдське поводження.

Державний тероризм також порушує принципи демократії та правової держави. Він підриває довіру до державних інституцій, створює клімат страху та загрози, і обмежує свободу вираження думок, об'єднання та участі в політичному житті.

Одним з основних аспектів взаємозв'язку між державним тероризмом і правами людини є той факт, що держава, яка вчиняє терористичні дії проти своїх громадян, порушує їх права, забезпечені міжнародними договорами та національним законодавством. Це створює потребу в захисті прав людини та встановленні механізмів відповідальності для винних у державному тероризмі.

Міжнародне право, зокрема Міжнародний пакт про громадянські та політичні права та Конвенція проти поганого, жорстокого або нелюдського поводження або покарання, забороняють державний тероризм і гарантують права людини. Ці документи закріплюють право на життя, свободу і особисту недоторканість, заборону на катування та нелюдське поводження, а також право на справедливий суд та презумпцію невинуватості.

Організації, такі як ООН та Європейський суд з прав людини, виконують важливу роль у нагляді за дотриманням прав людини та звільненні від державного тероризму. Вони розглядають скарги громадян та надають рішення, які вимагають від держав вжиття заходів для забезпечення відшкодування, переслідування винних осіб та запобігання подібним порушенням у майбутньому.

Захист прав людини також включає мобілізацію громадянського суспільства, міжнародних організацій та інших акторів, які працюють на політичному та правовому рівнях, щоб виявляти, документувати і осуджувати випадки державного тероризму. Засудження таких дій та вимоги до відповідальності можуть сприяти запобіганню подібних порушень і створенню механізмів справедливості.

Отже, взаємозв'язок між державним тероризмом і правами людини полягає в тому, що державний тероризм є серйозним порушенням прав людини та загрозою для демократії і правової держави. Забезпечення прав людини вимагає ефективного запобігання державному тероризму, розслідування порушень і притягнення винних осіб до відповідальності. Це передбачає потребу в міжнародному співробітництві, створенні механізмів

моніторингу та контролю за дотриманням прав людини, а також покаранні винних держав на міжнародному рівні, якщо національні системи юстиції не можуть або не бажають забезпечити справедливість.

Державний тероризм і права людини перебувають у напруженому відношенні, і важливо визнати, що дотримання прав людини є основою для будь-якої справедливої та стабільної суспільно-політичної системи. Намагання держав контролювати та пригнічувати своїх громадян насильством та терором суперечить цим принципам і може призвести до серйозних наслідків для самої держави та її відносин з міжнародним співтовариством.

Тому, для побудови мирного та справедливого світу, необхідно активно протидіяти державному тероризму, захищати права людини та сприяти притягненню винних до відповідальності, забезпечуючи справедливість та примирення. Це вимагає спільних зусиль з боку держав, міжнародних організацій, громадянського суспільства та кожної людини, яка прагне жити у свободі, гідності та безпеці.

2.2. Взаємозв'язок між державним тероризмом та політичним режимом

Взаємозв'язок між державним тероризмом та політичним режимом може бути складним і різноманітним. Державний тероризм відноситься до використання терористичних методів та засобів самою державою або її офіційними представниками для досягнення політичних цілей або підтримки панування певного політичного режиму. Державний тероризм може виявлятися у формі репресій, насильства та примусу проти власних громадян, політичних опонентів, активістів громадського руху або етнічних та релігійних меншин. Це може включати незаконні арешти, зникнення, фолію, побиття, покарання без судового процесу або використання інших форм насильства з метою залякування або придушення будь-якої форми опозиції. Щодо репресій, дослідження Ю. Орлова [32] підкреслило, що під політичними

репресіями слід розуміти інструмент збереження, підтримання сприятливої (бажаної) для керівництва держави внутрішньополітичної кон'юнктури, збереження її монополії на політичну владу шляхом масового застосування законних та/або незаконних політико-дискримінаційних заходів управлінського, організаційно-правового, ідеологічного, економічного, фізичного характеру.

Стосовно визначення державного тероризму, Г. Перепилиця [33, с. 56] трактує його як насилля з боку держави, яке не має законодавчого або судового забезпечення та може практикуватись державними силовими структурами як всередині держави (проти її внутрішніх ворогів) та за її кордонами – аж до проведення спеціальних операцій проти інших держав. На відміну від терору (при застосуванні всередині держави) або війни (при застосуванні проти інших держав) участь державних силових структур в акціях державного тероризму старанно приховується.

Політичний режим може бути фактором, що сприяє виникненню державного тероризму. Авторитарні або тоталітарні режими, які мають контроль над державним апаратом та ресурсами, можуть використовувати терористичні методи для забезпечення своєї влади та стримування будь-якої опозиції. В таких режимах державний тероризм може бути ефективним інструментом для здійснення політичного контролю та запобігання можливим загрозам для режиму. Проте, важливо відмітити, що не всі політичні режими практикують державний тероризм, існують різні політичні системи, включаючи демократичні режими, які розповсюджують та захищають права людини і дотримуються принципів законності. Таким чином, характер взаємозв'язку між державним тероризмом та політичним режимом залежить від конкретної ситуації, контексту та дій політичних лідерів та органів влади.

Взаємозв'язок між державним тероризмом і політичним режимом може бути складним і різноманітним. Державний тероризм відноситься до ситуацій, коли державні органи або представники влади використовують насильство, терор та інші терористичні методи проти власних громадян або громадян

інших країн. Одним з основних аспектів взаємозв'язку між державним тероризмом і політичним режимом є влада та контроль, які здатність політичного режиму впливати на органи державної безпеки та правоохоронні органи. У деяких випадках політичний режим може підтримувати державний тероризм, використовуючи його для зміцнення своєї влади, придушення опозиції та збереження політичного контролю. Такі режими можуть створювати спеціальні підрозділи або дозволяти своїм безпековим службам здійснювати дії, що належать до державного тероризму. З іншого боку, державний тероризм може також використовуватися політичними режимами як інструмент проти певних груп або опозиційних сил, які виступають проти влади. Це може включати насильство, переслідування, затримання, тортури та інші форми репресій проти осіб, що вважаються "ворогами держави". У таких випадках державний тероризм може бути використаний для збереження влади, придушення політичної опозиції та залякування громадськості.

За думкою Маргарет Саттертуейт та Джейн Хакербі [36, с. 250], державний тероризм відноситься до ситуацій, коли державні органи або представники влади використовують насильство, терор та інші терористичні методи проти власних громадян або громадян інших країн. Це може включати незаконні арешти, тортури, примусові зникнення, екстрасудові вбивства, масові репресії та інші форми насильства, які використовуються з метою залякування, придушення опозиції, підтримки політичного контролю або досягнення інших політичних цілей. Державний тероризм має серйозні наслідки для прав людини та правової держави. Він порушує основні принципи міжнародного гуманітарного права, включаючи право на життя, свободу, безпеку, презумпцію невинуватості, право на справедливий суд та заборону катувань. Державний тероризм також підриває довіру громадськості до державних інституцій, порушує соціальний порядок та може призводити до ескалації насильства та конфліктів. Міжнародні норми та договори, такі як Всесвітня декларація прав людини, Конвенція проти підтримки тероризму та інші, визнають неприпустимість державного тероризму і закликають держави

запобігати, припиняти та карати такі дії. Міжнародні механізми, такі як Міжнародний кримінальний суд, можуть бути задіяні для розслідування та притягнення винних осіб до відповідальності за державний тероризм.

Державний терор і політичний режим можуть мати складний взаємозв'язок, який може варіюватися залежно від конкретної ситуації і контексту.

У деяких випадках, політичні режими можуть використовувати державний терор як інструмент для підтримки своєї влади та зміцнення контролю. Вони можуть використовувати насильство, терор та репресії проти своїх громадян, опозиційних груп, активістів прав людини та інших, щоб придушити політичну опозицію, заборонити дисидентські думки та зберегти свою владу. Це може включати безпідставні арешти, політичні переслідування, катування, екстрасудові вбивства та інші форми насильства. Стосовно акцій терору за думкою С. Кульчицького [27, с. 72], акції терору – за межами кримінальної відповідальності, оскільки держава має можливість обґрунтувати їхню доцільність і необхідність неправочинними законами. Терор є легітимним насильством, спрямованим на нав'язування членам суспільства потрібних недемократичним державам форм життєдіяльності, світогляду, поведінки, моральних цінностей і норм. Унаслідок того, що терор перебуває поза межами кримінального законодавства, його організатори (але не виконавці, яких часто знищував сам організатор терору) не підлягають покаранню навіть після зміни політичного режиму. Акти тероризму є нелегітимним насильством і переслідуються державою як кримінальні злочини.

З іншого боку, державний терор може бути викликаний самим політичним режимом, коли опозиційні групи або інші сили вдаються до терористичних актів для досягнення своїх політичних цілей або відповіді на репресивні заходи режиму. У цьому випадку, політичний режим може відповідати на дії терористів суворими заходами безпеки, що можуть включати затримання, обмеження свободи, збільшення контролю та інші

репресивні заходи, які також можуть порушувати права людини. Важливо відзначити, що не всі політичні режими практикують державний терор або підтримують його. Багато демократичних країн мають закони та інституції, що гарантують права людини, розбещують тероризм і забезпечують принципи правової держави. Однак, існують режими, які зловживають своєю владою та використовують терористичні методи для підтримки свого політичного контролю. Міжнародна спільнота, включаючи Організацію Об'єднаних Націй, регіональні організації та громадськість, веде активну боротьбу з державним тероризмом та політичними режимами, які порушують права людини. Це включає в себе впровадження санкцій, політичний тиск, засудження та звернення до міжнародних трибуналів для притягнення винних осіб до відповідальності.

Взаємозв'язок між політикою і тероризмом може бути складним і залежить від конкретних обставин і контексту. Хоча політика сама по собі не приводить до тероризму, політичні фактори можуть створювати умови, в яких терористичні групи з'являються і розвиваються. Однією з причин, що сприяють тероризму, є політична незадоволеність і відчуття безперспективності серед окремих груп або спільнот. Нерозв'язані політичні конфлікти, соціальна несправедливість, етнічні або релігійні протиріччя, репресивні режими та інші політичні проблеми можуть створювати ґрунт для виникнення терористичних ідеологій і організацій. Політика також може впливати на реакцію на терористичні акти. Деякі політичні лідери можуть використовувати терористичні події як привід для вжиття жорстких заходів безпеки, зміцнення своєї влади або обмеження основних прав і свобод. За думкою Джозефф Х. Кампоса [21, с 123], Це може сприяти радикалізації і створювати нові причини для терористичної діяльності. З іншого боку, політика може також включати стратегії запобігання тероризму, впровадження соціальних програм, міжнародного співробітництва та дипломатичних зусиль для зменшення причин та умов, що сприяють тероризму. Політичне розв'язання конфліктів, підтримка прав людини та

правової держави, налагодження діалогу та зближення різних груп можуть відігравати важливу роль у запобіганні тероризму та побудові стійкого миру. В цілому, взаємозв'язок між політикою і тероризмом є складним і має багато аспектів. Ефективна політика повинна враховувати причини тероризму, розв'язувати політичні конфлікти, забезпечувати права людини та сприяти мирному врегулюванню конфліктів.

Якщо порівняти політику у терористичному режимі, то вона зазвичай характеризується авторитарними та репресивними заходами, спрямованими на зміцнення влади та придушення опозиції. Терористичні режими часто порушують основні права людини, придушують політичну свободу, обмежують свободу слова та сукупність інших свобод та гарантій, що є важливими для демократичного суспільства.

Нижче наведені деякі характеристики політики в терористичних режимах:

1. Репресії та катування: Терористичні режими використовують насильство, катування та систематичні порушення прав людини для придушення політичної опозиції та контролю над населенням.
2. Контроль над масовими засобами інформації: Терористичні режими контролюють засоби масової інформації, цензурують неприємні повідомлення, пропагують власну ідеологію та маніпулюють інформацією для зміцнення своєї влади.
3. Обмеження політичної свободи: У таких режимах не існує свободи вираження політичних думок, формування опозиційних груп або політичних партій. Люба форма незгоди або критика влади може бути жорстоко придушена.
4. Політична репресія: Опозиційні лідери, активісти прав людини та інші критики режиму піддаються переслідуванням, затриманням, ув'язненням або навіть фізичному знищенню.

Отже, взаємозв'язок між державою і тероризмом може бути складним і різноманітним. Держави зазвичай виступають проти тероризму і зобов'язані

забезпечувати безпеку та захист своїх громадян. Однак існують деякі ситуації, коли держави можуть бути пов'язані з терористичними актами або використовувати терористичні методи для досягнення своїх цілей. Однією з форм державного терору є так звані "терористичні держави" або "держави-спонсори тероризму". Це держави, які надають фінансову, військову або політичну підтримку терористичним організаціям. Це може включати надання притулку терористам, постачання зброї та фінансування їх діяльності. Такі держави використовують терористичні групи як інструмент політичного впливу або для боротьби зі своїми ворогами.

Також можуть існувати ситуації, коли держави вживають репресивних заходів та порушують права людини у контексті боротьби з тероризмом. Це може включати безпідставні затримання, масову слідчу ізоляцію, катування або нелегальні методи допиту. У таких випадках держава використовує терористичну загрозу як оправдання для обмеження прав та свобод своїх громадян. Проте важливо розрізнити державний терор та заходи, що спрямовані на боротьбу з тероризмом. Незалежно від того, чи виступає держава проти тероризму, чи сама використовує терористичні методи, дотримання принципів прав людини і міжнародного гуманітарного права є необхідними. Заходи, які приймаються для боротьби з тероризмом, повинні бути в межах правових рамок та забезпечувати захист прав і свобод людини.

2.3. Статус держави-терориста та держави-спонсора тероризму як прояв боротьби з державним тероризмом на міжнародному рівні.

Статус держави-терориста і держави-спонсора тероризму є питаннями, що виникають на міжнародному рівні в контексті боротьби з державним тероризмом. Ці терміни використовуються для опису держав, які використовують або підтримують терористичну діяльність. Статус держави-терориста відноситься до держави, яка сама здійснює акти тероризму або підтримує організації, які здійснюють такі акти. Такі держави можуть

використовувати терористичні методи для досягнення своїх політичних цілей, зокрема для підтримки опозиції у ворожих країнах або для здобуття територіальної вигоди. За думкою Урсули Даксекер [20, с. 122], статус держави-терориста може мати серйозні наслідки на міжнародні відносини, включаючи санкції та ізоляцію з боку інших країн. Держави-спонсори тероризму виступають як держави, які надають фінансову, військову або політичну підтримку терористичним організаціям. Це може включати надання притулку терористам, постачання зброї, навчання терористичних груп або надання фінансування їх діяльності. Держави-спонсори тероризму можуть використовувати терористичні організації як інструмент політичного впливу або для боротьби зі своїми ворогами. Це також має серйозні наслідки на міжнародну спільноту, і такі держави можуть стикатися з санкціями та ізоляцією з боку інших країн. Боротьба з державним тероризмом на міжнародному рівні передбачає впровадження стратегій та заходів для запобігання та припинення терористичних актів, а також для покарання держав-терористів і держав-спонсорів тероризму. Міжнародні організації, такі як ООН, приймають рішення та резолюції, спрямовані на боротьбу з тероризмом, встановлюють санкції та регулюють міжнародне співробітництво у сфері боротьби з тероризмом. Стосовно думки Пітера Хеннесі [40], країни співпрацюють, обмінюючи розвідувальною інформацією, координуючи свої дії щодо припинення фінансування терористичних організацій та забезпечення безпеки своїх громадян.

Статус держави-терориста і держави-спонсора тероризму є складними питаннями в міжнародному співтоваристві, і боротьба з державним тероризмом на міжнародному рівні вимагає спеціальних заходів та механізмів.

Прикладом держави-терориста є росія, тому що після повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року росія використовує війну як терор. Згвалтування, звірські вбивства мирних жителів, вибухи у містах, які не закінчуються вже більше року є ознаки тероризму. Окупація території, мародерство, залякування – це кроки росії у війні з

Україною, кроки, які є терористичними та нелюдськими. Держава-спонсор тероризму, з свого боку, є державою, яка надає фінансову, військову або політичну підтримку терористичним групам. Це може включати надання притулку терористам, постачання зброї, фінансування їх діяльності або політичну легітимацію їх дій. Держави-спонсори тероризму впливають на терористичні групи та сприяють їх функціонуванню.

Боротьба з державним тероризмом на міжнародному рівні передбачає прийняття рішень та заходів, які спрямовані на запобігання та придушення таких проявів. Міжнародна спільнота, зокрема ООН та інші регіональні організації, встановлюють санкції проти держав-терористів і держав-спонсорів тероризму, зобов'язують їх дотримуватись міжнародних норм та надають допомогу в розслідуванні та притягненні до відповідальності осіб, що здійснюють терористичні акти.

Також важливим є співробітництво міжнародних розвідувальних та контртерористичних служб для обміну інформацією та спільного координації заходів протидії державному тероризму. Залучення громадськості та громадян в процес запобігання та протидії тероризму також відіграє важливу роль. Свідомість про терористичну загрозу, освіта щодо тероризму та підтримка спільноти можуть сприяти зменшенню ризику терористичних актів.

Всебічна міжнародна співпраця та спільні зусилля на рівні держав є важливими для боротьби з державним тероризмом та забезпечення міжнародної безпеки.

Стосовно росії як держави-терориста з 2014 року на міжнародній арені. Війна спровокована росією проти Україною є складною і напруженою ситуацією, яка має політичні, територіальні та етнічні виміри. Конфлікт між цими двома країнами виник у 2014 році, коли росія анексувала Крим і підтримала військові дії в східних регіонах України. Шейн Харріс [41] зауважив, війна між Росією та Україною має великі геополітичні наслідки та серйозні людські трагедії. Вона призвела до загибелі тисяч людей, мільйони людей були змушені покинути свої домівки і стали біженцями або внутрішньо

переміщеними особами. Конфлікт також впливає на стабільність регіону та має наслідки для міжнародних відносин. Міжнародне співтовариство, включаючи ООН та інші міжнародні організації, засуджує насильство та закликає до мирного врегулювання конфлікту на основі принципів міжнародного права та суверенітету та територіальної цілісності України. Велике значення мають дипломатичні переговори та мирні ініціативи, спрямовані на досягнення політичного врегулювання та зупинення насильства. росія держава терорист, тому що вона незаконно анексувала Крим. Рішення про приєднання Криму до Російської Федерації було прийняте у березні 2014 року. Після проведення псевдо-референдуму, на якому нібито більшість підтримала приєднання до росії, Російська Федерація оголосила про анексію Криму. Однак, багато країн і міжнародних організацій не визнали цю анексію і ввели санкції проти Росії. Багато країн та міжнародних організацій, включаючи ООН, вважають анексію Криму незаконною. Вони визнають територіальну цілісність України та вважають, що питання Криму повинно бути вирішене мирним шляхом та в рамках міжнародного права.

Але замість мирних переговорів отримуємо неспровоковану агресію росії супроти України, яка не маючи змоги перемогти на полі бою почала активно використовувати теракти, аби залякати населення України та схилити його до своєї волі. Ракетні удари по багатоповерхівкам з численними жертвами, атаки на енерго- та тепломережі взимку, підриг Каховської ГЕС та мінування Запорізької АЕС – це не повний перелік дій, які можна трактувати як терористичні.

Варто відзначити, що деякі держави (наприклад, Сейм Литви) вже визнали росію державою-терористом. Проте, як влучно зазначає О. Мережко [29] виникає питання, що саме означає це поняття? Річ у тім, що на сьогодні термін, на його думку, «держава-терорист» має швидше політичне, а не юридичне значення. Так, міжнародне право не містить його визначення, а в національному праві знайти таке поняття доволі складно. Разом з тим можна згадати Женевську декларацію про тероризм 1987 року, в тексті якої міститься

поняття «державний тероризм». Однак ця декларація не є юридично обов'язковою, а є здебільшого прикладом міжнародного «м'якого права». Тому висновки вченого видаються достатньо влучними: можемо запропонувати розробку і прийняття спеціальної міжнародної конвенції, спрямованої на боротьбу з державним тероризмом. Зазначений крок сприяв би розвитку міжнародного права в цілому та права міжнародної відповідальності зокрема. Водночас доцільно закріпити поняття «держава-терорист» і в національному праві різних країн. Це могло б сприяти ізоляції таких небезпечних держав на міжнародній арені і солідарній боротьбі світової спільноти з їхніми злочинами.

Таким чином терористичні методи все частіше обираються недемократичними державами, адже на міжнародній арені покарання терористичних держав може бути складним завданням з декількох причин:

1. Складність зібрати докази: Збирання доказів проти терористичної держави може бути складним завданням, оскільки такі організації зазвичай діють в умовах конфлікту або хаосу. Це може ускладнювати доступ до інформації і свідків, необхідних для засудження.

2. Відсутність юрисдикції: Терористичні держави можуть діяти в районах, де влада знаходиться поза досягненням міжнародних організацій або країн. Це може ускладнювати проведення розслідувань та виконання правосуддя.

3. Геополітичні інтереси: У випадку, коли терористична держава має стратегічне значення або важливі ресурси, деякі країни можуть бути схильними уникати суворого покарання. Геополітичні інтереси та реальнополітика можуть переважити належне притягнення до відповідальності.

5. Слабка міжнародна співпраця: Боротьба з тероризмом вимагає міжнародної співпраці та координації. Однак, недостатня співпраця між державами може ускладнити встановлення відповідальності за дії терористичних держав.

6. Брак міжнародних стандартів: На міжнародній арені відсутня єдина система судових стандартів для терористичних дій. Це може призводити до розбіжностей у визначенні тероризму та різних стандартів для притягнення до відповідальності.

ВИСНОВКИ

Під час підготовки дипломної роботи я зробила такі висновки:

Міжнародний тероризм і державний тероризм - це дві форми терористичної діяльності, які мають свої особливості і характеристики.

Міжнародний тероризм включає терористичні акти, які вчиняються за межами однієї країни і мають глобальний характер. Це можуть бути напади на міжнародні об'єкти, організації або групи, які діють в декількох країнах. Міжнародні терористичні організації мають глобальну протягом, вони можуть отримувати підтримку, фінансування та зброю з різних джерел.

Державний тероризм, з іншого боку, відбувається за сприянням або дієві участі державних структур. Держави можуть використовувати терористичні методи для досягнення своїх політичних цілей, здійснюючи напади на власних громадян або населення інших країн. Державний тероризм може бути виявлений через систематичні порушення прав людини, політичну репресію та використання насильства проти опозиції.

Обидва види тероризму є небезпечними і загрожують безпеці та стабільності в світі. Вони вимагають рішучої боротьби та спільних зусиль усіх країн та міжнародних організацій. Ефективна протидія тероризму передбачає обмін інформацією, співробітництво в області розвідки та контртерористичних операцій, а також прийняття ефективних законів та стратегій для запобігання та припинення терористичних актів. Це не секрет, що боротьба з тероризмом вимагає комплексного підходу, що включає політичні, правові, соціальні та безпекові заходи. Однак, важливо зберігати баланс між захистом безпеки та збереженням основних прав і свобод людини. Міжнародне співробітництво також є необхідним для ефективної боротьби з міжнародним тероризмом. Державний тероризм, також відомий як тероризм з боку держави, відноситься до використання державними органами або урядами насильства, страху та інших форм насильницької діяльності проти

свого власного народу або інших держав з метою досягнення політичних, соціальних або ідеологічних цілей.

Тероризм є глобальною проблемою, яка становить загрозу для безпеки, стабільності та миру в усьому світі. Його вплив відчують країни та громадяни з усіх регіонів, незалежно від культурних, релігійних чи політичних розбіжностей. Основні аспекти глобального тероризму включають: Загроза безпеці: Терористичні групи та індивіди використовують насильство та страх з метою досягнення своїх політичних, релігійних чи ідеологічних цілей. Захист прав людини є важливою відповідальністю держав, міжнародних організацій та кожного індивіда. Всі сторони повинні дотримуватись та сприяти забезпеченню прав людини, а порушення цих прав повинні бути розслідувані та притягнені до відповідальності. Права людини в період війни та збройного конфлікту залишаються важливими і повинні бути захищені незалежно від обставин. Війна і конфлікт створюють складні умови, в яких можуть порушуватись права людини, але міжнародні стандарти і законодавство все ще залишаються в силі, і їх слід дотримуватися. Статус держави-терориста і держави-спонсора тероризму є питаннями, що виникають на міжнародному рівні в контексті боротьби з державним тероризмом. Ці терміни використовуються для опису держав, які використовують або підтримують терористичну діяльність. Статус держави-терориста відноситься до держави, яка сама здійснює акти тероризму або підтримує організації, які здійснюють такі акти. Роль України у загальносвітових заходах протидії міжнародному тероризму є вирішальною, тому що Україна прийняла ряд законів, спрямованих на запобігання та протидію тероризму. Ці закони визначають правову базу для боротьби з терористичною діяльністю, яка відбувається з Україною дуже активно з лютого 2022 року, включаючи визначення тероризму, введення кримінальної відповідальності за терористичні акти та інші санкції. Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами у боротьбі з тероризмом. Країна отримує

підтримку та допомогу від інших країн та міжнародних організацій, таких як Європейський Союз, НАТО та інші.

Зрештою приклад росії як держави-терориста повинен стимулювати міжнародну спільноту активізувати зусилля щодо розробки дієвих механізмів протистоянню державному тероризму як різновиду міжнародного тероризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hoffman, Bruce. Inside Terrorism / EV - Revised, 2. – Columbia University Press, 2006. – 456 p.
2. Removals, Plessis Max Du Terorism and Human Rights – Reflections on Rashid, URL: https://www.researchgate.net/publication/298094112_Removals_terrorism_and_human_rights_-_reflections_on_Rashid Перевірено 22 червня 2023 р.
3. Андриєнко В. Г. Світовий тероризм: віхи історії [Електронний ресурс] / В. Г. Андриєнко // Правова держава: Науковий журнал. – 2005. – № 8 – С.261–267. – Режим доступу: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3053/1/2005_08.261-267%2b.pdf.
4. Антипенко В. Ф. Інституціоналізм і тероризм. Спрямованість міжнародно-правових заходів з урахуванням культурологічних аспектів зростання конфліктності // Право і Безпека. - 2002. - № 2. - С. 148-154. - URL:: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2002_2_42.
5. Баклі, Карла, редактор; Дональд, Аліса, ред.; Ліч, Філіп (Philip Royston), редактор. «До конвергенції міжнародного права прав людини». Brill, 18 жовтня 2016, URL: <https://brill.com/edcollbook/title/26893?language=en>.
6. Біленчук П. Д., Кофанов А. В., Кобилянський О. Л. Міжнародний тероризм: консолідований аналіз забезпечення безпеки. м. Київ. URL: http://www.kdu.edu.ua/Documents/international_terrorism.pdf.
7. Біленчук П. Д. Концептуальні засади класифікації і профілактики міжнародного тероризму / П. Д. Біленчук, В. Д. Гавловський, О. В. Сав'юк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2008. – Вип. 18. – С. 27–39. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/boz_2008_18_4.pdf.
8. Біленчук П. Д. Концептуальні засади класифікації і профілактики міжнародного тероризму [Електронний ресурс] / П. Д. Біленчук,

- В. Д. Гавловський, О. В. Сав'юк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2008. – Вип. 18. – С. 27–39. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/boz_2008_18_4.pdf.
9. Бриньяр та ін. «Глобалізація та майбутнє тероризму: моделі та прогнози». Taylor & Francis, Франциск, 18 серпня 2005 р., URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203488898/globalisation-future-terrorism-brynjar-lia>
 10. Бунчук М. Економічні причини і наслідки міжнародного тероризму. *Теорія Та історія публічного управління*, м. Київ. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/233892932.pdf>.
 11. Бьорн Ломборг, Пітер Блер Генрі. «Рішення найбільших проблем світу: державна економіка та державна політика». Cambridge University Press, 5 листопада 2007 р., URL: www.cambridge.org/us/universitypress/subjects/economics/public-economics-and-public-policy/solutions-worlds-biggest-problems-costs-and-benefits.
 12. Вакулич В. Нетрадиційні парадигмальні виміри тероризму / В. Вакулич // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвід. зб. наук. пр. – 2006. – Вип. 15. – С. 436–444.
 13. Вілкінсон, Пол. Тероризм: Міжнародна відповідь - JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/40395011> Перевірено 22 червня 2023 р
 14. Вудівісс, Ентоні. "Права людини." Routledge & CRC Press, 24 лютого 2005 р., URL: <https://books.google.com/vc/books?id=QcQn8DJSWYYC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>
 15. Гармашов І. Актуальні питання класифікації сучасного тероризму / І. Гармашов // Політичний менеджмент. – 2005. – № 6. – С. 147–155.
 16. Герасіна Л. М. Деструктивні мегатенденції сучасності: глобальний конфлікт, глобалізація злочинності, міжнародний тероризм /

- Л. М. Герасіна, М. П. Требін // Український соціум. – 2008. – № 4 (27). – С. 140–148.
17. Глазов О. В. Міжнародний інформаційний тероризм у контексті загроз національній безпеці України // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія . - 2012. - Т. 197, Вип. 185. - С. 78-82. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdupol_2012_197_185_17.pdf
 18. Горлач М., Кремінь В. Політологія: наука про політику : підруч. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 836 с.
 19. Гуцало М. Г. Проблеми політологічної інтерпретації поняття «тероризм» // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія. – 2008. – Т. 79, Вип. 66. – С. 168-172. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdupol_2008_79_66_34.pdf.
 20. Даксекер, Урсула. «Брудні руки: державні тортури та тероризм», URL: http://ursuladaxecker.weebly.com/uploads/2/6/1/8/2618117/dirty_hands_ued_jcr_forthcoming.pdf.
 21. Джозеф Х. Кампос. «Держава і тероризм: національна безпека та мобілізація влади II», URL: https://books.google.com/books/about/The_State_and_Terrorism.html?id=vV7uAAAAIAAJ
 22. Джулія Яннсон. «Тероризм, кримінальне право та політика: занепад політичного життя». Тейлор і Френсіс, 12 серпня 2019 р., URL: [URL:https://www.taylorfrancis.com/books/oa-mono/10.4324/9780429199110/terrorism-criminal-law-politics-julia-jansson](https://www.taylorfrancis.com/books/oa-mono/10.4324/9780429199110/terrorism-criminal-law-politics-julia-jansson)
 23. Дунаєва Л., Піщевська Е. Тероризм в інформаційному суспільстві: нові тенденції // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Історія. Філософія. Політологія. – 2011. – Вип. 3. – С. 147–151. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvmgu_ifpo_2011_3_25.pdf.

24. Канцір В. Міжнародний тероризм: проблема наукового визначення // Університетські наукові записки. – 2009. – № 2. – С. 220–225. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2009_2_41.pdf.
25. Канцір В. Транснаціональний тероризм як фактор впливу на міжнародні відносини [Електронний ресурс] / В. С. Канцір // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 147–152. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2010_1_23.pdf.
26. Карделя О. В. Феномен тероризму в сучасних міжнародних відносинах : Дипломна робота. 2021. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/52079>.
27. Кульчицький С. В., Примаченко Я. Л. Терор і тероризм // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2013. — Т. 10 : Т — Я. — 784 с.
28. М. І. Горlach, В. Г. Кремень Політологія: наука про політику : підруч. / Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 836 с URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000012651>
29. Мережко О. Росія як держава-терорист // Юридична газета. – <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/rosiya-yak-derzhavaterorist.html>.
30. Міжнародна кримінологія: досвід дослідження тероризму: монографія / В. Ф. Антипенко. — Одеса: Фенікс, 2011. — 320 с. — Бібліогр. в кінці розділів. — Тит. арк. парал. укр., англ. — ISBN 978-966-438-404-6
31. Нассар, Джамал Р. «Глобалізація та тероризм: міграція мрій і кошмарів». Google Books, 16 липня 2009 р., URL: https://books.google.com/books/about/Globalization_and_Terrorism.html?id=MeAoAQAAIAAJ
32. Орлов Ю. В. Політичні репресії та терор як соціально-правові феномени: кримінологічний аспект. *Сучасні теоретичні та прикладні проблеми кримінології*, м. Харків. 2015. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/187223678.pdf>.

33. *Перепелиця Г.* Державний тероризм // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — С. 204.
34. Персон, Лайонел Ф. та ін. «Глобалізація і тероризм: смерть способу життя: Лайонел Ф. Степл». Taylor & Франциск, 27 вересня 2019 р., URL:
<https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780429475306/globalization-terrorism-lionel-stapley>
35. Політичний терор і тероризм в Україні. ХІХ–ХХ ст.: Історичні нариси / Відп. ред. В. А. Смолій; Авт. кол.: Д. В. Архієрейський, О. Г. Бажан, Т. Б. Бикова та ін. НАН України. Інститут історії України. – К. : Наукова думка, 2002. – 952 с.
36. Саттертуейт, Маргарет Л.; Хакербі, Джейн 2013. «Гендер, національна безпека та боротьба з тероризмом: перспективи прав людини». URL:
<https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9780203081396/gender-national-security-counter-terrorism-margaret-satterthwaite-jayne-huckerby>
37. Серкевич І. Визначення поняття тероризм та його генезис // Часопис Київського університету права: Український науково-теоретичний часопис. – 2011. – № 4 . – С. 331–335. – Режим доступу:
http://kul.kiev.ua/images/chasop/2011_4/331.pdf.
38. Сінгх, Дж.П. Освіта для людей і ампер; Планета: створення стійкого майбутнього ... - ЮНЕСКО, URL: <https://en.unesco.org/gem-report/report/2016/education-people-and-planet-creating-sustainable-futures-all>
39. Фінч, Валері. «Основи прав людини». Amazon, URL:
<https://www.amazon.com/Human-Rights-Essentials-Valerie-Finch/dp/1845860578>
40. Хеннесі, Пітер, «Нова захисна держава: уряд, розвідка та тероризм» Хеннесі, Пітер, URL:

https://books.google.com/books/about/The_New_Protective_State.html?id=eE-IAAAAMAAJ

41. Шейн Харріс, Карен ДеЯнг, Ізабель Хуршудян, Ешлі Паркер, Ліз Слай. Шлях до війни: Поки Путін готував своє вторгнення, США намагалися переконати союзників — та Зеленського — у небезпеці // Вашингтон пост. — 2022. — 16 серпня. URL: <https://www.washingtonpost.com/national-security/interactive/2022/ukraine-road-to-war/>.
42. Шкурат І. В. Глобальний тероризм: методичні підходи до вивчення // Державне управління: теорія та практика. – 2005. – № 2. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/pol-prav/05sivmpv.pdf>.
43. Філонов О. В. Міжнародне співтовариство у боротьбі з тероризмом // Політологічні записки . - 2013. - № 7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Polzap_2013_7_22.pdf.
44. Яковлева Л. І. Тероризм як сучасний виклик легітимності влади // Вісник СевНТУ. Сер. : Політологія. – 2013. – Вип. 145. – С. 77–80. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsntupol_2013_145_18.pdf.